

УДК [378.041:51]

САФРОНОВА Ганна Володимирівна,

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх
справ,
e-mail: cafronova2013@yandex.ua

УПРАВЛІННЯ САМООСВІТНЬОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ – СТРАТЕГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ УНІВЕРСИТЕТУ

У статті управління самоосвітньою діяльністю розглядається як стратегія професійного становлення майбутніх юристів; конкретизуються основні напрямки її змісту; розкриваються специфічні особливості юридичної діяльності як основи і характеру управління самоосвітньою діяльністю, обґрунтовуються умови ефективності реалізації стратегії і її дійсності в професійному становленні студентів юридичних спеціальностей в системі університетської освіти.

***Ключові слова:** стратегія; управління; юридична діяльність; самоосвітня діяльність; культура управління; професійне становлення.*

Постановка проблеми. Глобальні зміни, що відбуваються у сучасному суспільстві, висувають високі вимоги до системи освіти, професійної підготовки фахівців різних сфер діяльності. Одним із пріоритетних напрямків забезпечення якісної професійної підготовки кадрів, продуктивного розвитку рівня їх професіоналізму є вдосконалення підходів до управління освітніми процесами в системі університетської освіти.

Реформування життєдіяльності суспільства на гуманістичній і демократичній правовій основі актуалізують проблему підготовки майбутніх фахівців юридичної сфери діяльності, оновлення правоохоронної, правозахисної та судової систем потребує пошуку нових ресурсів, шляхів та засобів модернізації традиційної парадигми підготовки студентів юридичних спеціальностей університету.

Основні напрями реформування вищої юридичної освіти ґрунтується на оновленні її змісту, форм, методів, засобів підготовки студентів до професійної діяльності, посилення управлінського її аспекту. Ускладнення завдань юридичної освіти, вимог до якості підготовки фахівців юридичної сфери діяльності обумовлює необхідність створення системи управління усіма ланками освітнього процесу, розробки сукупності необхідних і достатніх управлінських дій по забезпеченню якісного професійного становлення майбутніх фахівців, самостійного засвоєння ними теоретичних основ обраної професії та оволодіння практичним досвідом їх використання в самостійній юридичній сфері діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичний аналіз наукових робіт свідчить про значні досягнення у вирішенні різноманітних аспектів підготовки фахівців

різних сфер діяльності. Сучасний вищий навчальний заклад, готуючи конкурентоспроможного фахівця юридичної галузі, покликаний організувати не тільки навчання, але і самоосвітній процес та реалізувати засади ефективного управління самоосвітньою діяльністю студентів університету.

Методологічні засади проблеми саморозвитку та самоорганізації особистості подані в дослідженнях І. Бега, Б. Вульфою, О. Газмана, В. Зінченка, О. Киричука, Л. Куликової, Р. Бернса, А. Маслоу, К. Роджерса та інших. В основному акцент дослідження падає на розгляд питань управління самостійної навчальною роботою (В. Єрмолаєва, В. Казаков, А. Кучерявий, П. Підкасистий, Л. Якушкіна та ін.).

Увага науковців усе більше акцентується не тільки на знаннєвій стороні професійної підготовки студентів, а й на досвіді вирішення проблем, що виникають у ході пізнання і розвитку професійної сфери засобами самоосвітньої діяльності. У цьому сенсі цікавими є дослідження Л. Виготського, І. Зимньої, О. Лебедевої, С. Рубінштейна, А. Тряпціної, Г. Щукіної, де обґрунтовувався технологічний аспект самоосвітньої діяльності; питання можливостей самореалізації, саморозвитку, саморегуляції особистості досліджувались К. Абульхановою-Славською, Л. Анциферовою, Л. Леонтьєвим, В. Століним та ін.

Модернізація підготовки студентів юридичних спеціальностей до юридичної діяльності, особливо для тих, які призначені реформувати правову сферу суспільства, передбачає пошук нової стратегії та шляхів її реалізації в системі університетської освіти. Проблема є не тільки в оновленні змісту, методики та технології навчання, але і в зміні стратегії і характеру освітніх процесів у вищій школі, перш за все активізацію управлінського аспекту самоосвітньої діяльності як важливого чинника підготовки конкурентоспроможних фахівців правової сфери діяльності.

Сьогодні має місце потреба в новій стратегії управління процесом підготовки кадрів для юридичної сфери діяльності, необхідною ланкою якої є самоосвітня діяльність як важливий фактор становлення професійного образу сучасного фахівця. Проблема управління самоосвітньою діяльністю як стратегія професійного становлення студентів юридичних спеціальностей університету до сучасного часу не привертала уваги дослідників.

Мета статті – обґрунтувати управління самоосвітньою діяльністю студентів юридичних спеціальностей як стратегію ефективного професійного їх становлення, виявити шляхи її реалізації в системі університетської освіти.

Виклад основного матеріалу. Самоосвітній процес як важлива ланка підготовки сучасних кадрів для юридичної сфери діяльності доволі складний і суперечливий процес, ефективність якого залежить від вибору стратегії.

Під стратегією в науковій літературі розуміють основні напрямки професійного становлення майбутніх юристів, підвищення рівня їх професіоналізму і готовності до самостійної творчої діяльності в правовій сфері.

Стратегія (від грец. *strategia* – мистецтво керівництва перспективами) визначений план дій розвитку особистості, заснований на прогнозах і перспективах. Стратегія визначає спосіб досягнення віддаленої мети шляхом вирішення проміжних завдань [1, с. 412].

Стратегія це основний напрям, який обумовлено специфікою прогнозування цілей і задач підготовки кадрів для юридичної сфери діяльності, що впливає на характер змісту, методики, технології професійного становлення студентів, формування їх готовності до творчої праці. Стратегія – це спрямованість усіх зусиль, механізмів управління і методичного інструментарію не тільки навчального процесу, самостійної роботи але і самоосвітньої діяльності студентів, своєчасної допомоги кожному студенту в виробленні індивідуальної стратегії його професійного зростання.

Індивідуальна стратегія професійного саморозвитку – це шлях досягнення основних цілей і завдань підготовки кожного студента до юридичної діяльності, підвищення рівня його професіоналізму, готовності до виконання професійних функцій у правовій сфері, можливості реалізувати свій творчий потенціал в практичній роботі.

Стратегія реалізується у стратегічному плануванні самоосвітньої діяльності, яке обумовлює характер управління професійним розвитком і становленням студентів юридичних спеціальностей в системі університетської освіти.

У зв'язку з подоланням труднощів в університетській практиці необхідна нова стратегія, яка об'єднує в собі добрі традиції і інноваційні процеси збагачення и удосконалення освітньої системи, зокрема використання резервів самоосвітньої діяльності в професійному становленні майбутніх юристів.

Мета, зміст, основні напрямки стратегії управління самоосвітньої діяльністю студентів юридичних спеціальностей обумовлюється специфікою юридичної діяльності, яка об'єднує в собі: 1) єдність процесів пізнання юридичних явищ та застосування їх в інтересах конкретних людей; 2) здійснення спеціальності спеціальними соціальними суб'єктами – окремими юристами-професіоналами або їх групами, які відрізняються юридичною свідомістю та волею, спрямованою на реалізацію власного професіоналізму на практиці; 3) об'єкти юридичної діяльності – юридичні явища, опосередковані правом дії [1; 2].

Юридична діяльність пов'язана з якістю управління самоосвітньою діяльністю майбутніх юристів. Управління нею – це діяльність суб'єктів самоосвітнього процесу в юридичному навчальному закладі, функціональними компонентами якого виступають цільовий, мотиваційний, змістово-організаційний, креативно-операційний, корекційно-оцінний, які взаємозалежні і взаємообумовлені між собою.

Управління самоосвітньою діяльністю характеризується управлінським стилем дій суб'єктів освітнього процесу. В самій сутності самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців юридичних спеціальностей закладений управлінський аспект її діяльності. Від того, як викладач володіє методами управління самоосвітньою діяльністю, готовий до виконання управлінських і виконавських функцій залежить ефективність його професійної праці і активність участі студентів в систематичній, професійно спрямованій діяльності, яка стимулює їх професійне становлення. Самоосвітня діяльність – складний і суперечливий процес, що передбачає аналіз глибинних освітніх явищ як важливих складових професійної підготовки майбутніх фахівців у системі університетської освіти.

Практика підготовки сучасного фахівця юридичних спеціальностей свідчить про те, що без ефективного управління самоосвітою, установлення зворотного зв'язку між ним і навчальною діяльністю неможлива висока якість засвоєння предметного знання і загалом навчальні досягнення студентів в обраній професійній сфері. Однак практика свідчить про те, що самоосвітня діяльність як важливий складник підготовки майбутніх фахівців до професійної праці є неконтрольований процес з боку викладача, а самі студенти не завжди володіють способами планування і організації власної самоосвіти, не мають чіткого уявлення про успішність та ефективність її впливу на їхнє професійне становлення.

Управління самоосвітньою діяльністю студентів юридичних спеціальностей університету як стратегія їх професійного становлення об'єднує у своїй структурі планування, мотивацію, організацію планів самоосвіти і прийнятих рішень, стимулювання активності та самостійності суб'єкта самоосвітньої діяльності, контроль за якістю та оцінку досягнутих результатів.

В стратегії управління самоосвітньою діяльністю студентів як чиннику їх професійного зростання виділяються основні напрямки її змісту:

- теоретичний аспект, який орієнтовано на формування цільної, професійно-компетентної особистості, юриста-професіонала як вищої цінності;
- педагогічний аспект, який спрямовано на розвиток креативно-евристичних здібностей особистості кожного студента;
- психологічний аспект, який передбачає гармонізацію розвитку інтелектуальної, емоційної і вольової сфер особистості;
- аксіологічний аспект, що передбачає культурологічний підхід до організації самоосвітньої діяльності в системі університетської освіти;
- соціально-практичний аспект, який забезпечує орієнтацію майбутнього фахівця правової сфери суспільства на конкурентно спроможну і творчу професійну діяльність;
- управлінський аспект, який гармонізує усі аспекти змісту стратегії на активізацію професійного становлення студентів юридичних спеціальностей в умовах університетської освіти.

Аспекти стратегії управління самоосвітньою діяльністю спрямовані на комплексне використання усіх ресурсів і засобів, які забезпечують професійне зростання студентів. Ефективність реалізації стратегії обумовлюється характером управління самоосвітньою діяльністю студентів і рівнем сформованості управлінської культури викладачів.

На думку О. Філіппова управлінська діяльність – це процес вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень; різновид професійної діяльності, спрямованої на оптимізацію діяльності за різноманітних впливів, кожний з яких спрямовує та активізує, підвищує результативність професійної діяльності” [4, с. 117].

Розділяючи думку О. Філіппова, Є. Хриков стверджує, що управління буде ефективним, якщо воно здійснюється на основі перспективного плану діяльності; реалізується її зміст в тому або іншому управлінському циклі; забезпечується цілісність усіх функцій управління, створюються організаційно-педагогічні умови для прийняття і реалізації управлінських рішень [5].

Н. Мінаєва, Л. Соколова ефективність управлінської діяльності у сфері освітніх процесів пов'язують із культурою управління. Культура управління самоосвітньою діяльністю, на їх думку, – це послідовний збір, переробка та інтерпретації професійно значимої інформації задля особистісного, професійного становлення майбутніх фахівців. Цей вид діяльності виникає доти, доки у студентів з'являється потреба у власному особистісному саморозвитку [1]. Управлінські дії спрямовані на конкретну особистість студента, його професійний образ, професійний розвиток, оскільки її зміст визначається стратегією професійного зростання самого індивіда.

Управління самоосвітньою діяльністю, конкретизація змісту, форм і методів роботи з різними джерелами інформації, використання її в збагаченні професійного багажу майбутніх фахівців призводить до конкретних позитивних результатів, які залежать від управлінської культури викладача і його установки на конкретні психолого-педагогічний супровід і методичну допомогу кожному студенту у реалізації стратегії його професійного розвитку.

Ефективність реалізації стратегії управління самоосвітньою діяльністю обумовлюється управлінською культурою викладача, чітким усвідомленням управлінських функцій, від яких залежить якість навчання, самоосвіти і досягнень в професійному становленні студентів. Управлінську культуру викладача розглядають як цілісну властивість його особистості, яка проявляється в процесі професійної управлінської діяльності й може виступати умовою і засобом розвитку позитивної мотивації, потреб студентів, їх ціннісних орієнтацій і установок на самоосвітню діяльність як важливий чинник їх професійного зростання.

Результативність цієї стратегії багато в чому визначається чіткістю усвідомлення викладачами і студентами змісту та значення самоосвітньої діяльності в їхньому професійному зростанні, основних механізмів саморозвитку особистості, рівнем культури управління нею і управлінської культури суб'єктів освітнього процесу, методики та реалізації індивідуальної стратегії професійного саморозвитку кожного студента в університетській практиці.

Висновки. Управління самоосвітньою діяльністю як стратегія професійного становлення особистості є програмою і перспективним планом формування професійного образу майбутнього фахівця, засобами і інструментами саморозвитку його творчого потенціалу.

Стратегія управління самоосвітньою діяльністю позитивно впливає на формування якісних характеристик особистості майбутніх юристів: здатність до самопізнання, працелюбність, самостійність і критичність мислення, точність та аргументованість роздумів, усвідомленість вибору, відповідальність за наслідки своїх дій і рішень, прагнення до подолання інтелектуальних труднощів, інтерес до глибшого, дослідницького пізнання правового довкілля.

Список використаної літератури

1. Мінаєва Н. М. Модель актуализации самообразовательной деятельности студента / Н. М. Мінаєва, Л. Б. Соколова // Вестник ОГУ. – 2001. – № 1 (120). – С. 21–30.
2. Бризгалов І.В. Юридична деонтологія: короткий курс лекцій / І.В. Бризгалов. – К.: МАУП, 2003. – 48 с.

3. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності: теоретичні, практичні та деонтологічні аспекти: науково-методичний та навчальний посібник/ С.Д. Гусарев, О.Д. Тихомиров; за заг. ред. В. Копейчикова. – К.: ВІРА-Р, 2003. – 505 с.
4. Филиппов А. В. Признаки управленческой деятельности / А. В. Филиппов // Организационная психология. Психологический климат и организационная культура. Информационные процессы в организационно-управленческой деятельности. Парадигмы исследования и описания организаций. Организационное поведение, взаимодействие и развитие: хрестоматия / сост. Л. В. Винокуров, Л. В. Скрипюк. – СПб.: Питер, 2001. – С. 115–118.
5. Хрыков Е. Н. Теоретические основы внутри школьного управления / Е. Н. Хрыков. – Луганск : Альма-матер, 1999. – 118 с.

References

1. Minaeva, N.M., Sokolova, L.B. (2001). The model of self-actualization of student activities. *Bulletin of OSU, 1(120), 21–30.* (in Russ.).
2. Bryzgalov, I.V. (2003). *Legal deontology: short a course of lectures.* Kyiv, International Academy of Personnel Management. (in Ukr.).
3. Husarev, S.D., Tikhomirov, O.D. (2003). In B. Kopeychikov (Ed.). *Legal deontology. Fundamentals of law: theoretical, practical and ethical aspects: scientific- methodical and tutorial.* Kyiv, Vera-R. (in Ukr.).
4. Filippov, A.V. (2001). Signs of management. *Organizational Psychology. The psychological climate and organizational culture. Information processes in organizational and management activities. Paradigms of research and description of the organization. Organizational behavior, interaction and development: a chrestomathy.* St. Petersburg: Peter, 115–118. (in Russ.).
5. Hrykov, E.N. (1999). *Theoretical Foundations of intraschool management.* Lugansk: Alma Mater. (in Ukr.).

SAFRONOVA Anna,

teacher of the department of civil law disciplines,
Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs,
e-mail: cafronova2013@yandex.ua

MANAGEMENT SELF-EDUCATIONAL ACTIVITY – STRATEGY PROFESSIONAL FORMATION OF STUDENTS OF LEGAL SPECIALTIES UNIVERSITY

Abstract. *In article of self-management activities is seen as a strategy for professional formation of future lawyers; concretized the main directions of its content, reveal specifics of legal activity as the basis and nature of self-management activities, justified conditions for effective implementation of the strategy, its effectiveness in the professional formation of students of legal specialties in the system of university education.*

Strategy is treated as a direction that makes forecasting objectives and training tasks to the legal scope of activities that determines the nature, content, methodology and techniques of self-management activities, professional development of students of technology, the formation of their readiness for the creative professional work. Individual professional self-development strategy is considered as a way to achieve the main goals and objectives of raising the level of professionalism of the student, his readiness to perform their professional functions in the legal field, the opportunity to realize their creative potential in the practical work.

Self-activity is considered as a set of propaedeutic, targeted actions for the development of professional competence, intellectual culture, mastering the methods of the scientific organization of intellectual labor and improve the overall professional competence and that helps to prevent difficulties in the professional formation of the future lawyers in the conditions of university education.

Management of self-activity, concretization of the content, forms and methods of work with different sources of information, use it to enrich the professional baggage future specialists leads to concrete positive results, which depend on the administrative culture of the teacher and its installation on a specific psychological and pedagogical support and methodological assistance to each student in the implementation of its professional development strategy.

The effectiveness of the implementation of management strategies of self-control activity is determined by culture and management culture of the teacher, her level of formation, a clear understanding of managerial functions, which determine the quality of education, self-education and the achievement of positive dynamics in the professional development of students.

The article proves the effectiveness of professional development provided to stimulate management action teacher initiative, activity, independence and creativity of students, as future professionals who are active, use of the potential capabilities and his personality abilities, enrich their own professional experience.

Characterized by the main directions of activities of self-management strategy, management actions are specified by the teacher organization, planning and implementation of self-education process,

educational influence on the student's identity, professional image, because the content of the strategy determined by the individual career opportunities of the future experts of legal specialties.

Key words: *strategy; management; legal work; self-education activities; management culture; professional development.*

*Одержано редакцією 04.07.2016
Прийнято до публікації 10.07.2016*